

కాహళి
(కవితా సంకలనము)

డా॥ ధారా రామనాథశాస్త్రి

పాట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం
ఆర్థిక సహాయంతో ముద్రితం

అన్ని హక్కులు రచయితవి

ప్రథమ ముద్రణ: డిసెంబరు 2001

ముఖచిత్రం: శ్రీమతి చెరువు శ్రీలక్ష్మీసుబ్రహ్మణ్యం

ముద్రణ: సాయిరాం ప్రింటర్స్ - ఒంగోలు.

మూల్యం: 20/-

ప్రతులకు:

మధుమతి పబ్లికేషన్స్,

ఇ.కె.నివాస్, మామిడి పాలెం,

ఒంగోలు - 523 002 ఫోన్: (08592) 32453

అంకితం

ఆచార్య అప్పాజోన్నల శత్రునారాయణ గారికి,

అతడు మేరువు శాస్త్రభిషణకు
అగస్త్యుండగు కైత కడలికి
మధుర భావాస్వాదనమ్మున
మధుమతీ భూమికకు సాక్ష్యము
నటుడు దర్శకుడనుటే చాలదు
నాట్య విద్యా తపశ్శీలుడు

ప్రవాసాంధ్రుల ప్రతిభనంతయు
ప్రబంధించిన శిల్పియాతడు

వాడ వాడల నాంధ్ర సంస్కృతి
మేడ కట్టెడు మేస్త్రి యాతడు
తెలుగు వారల గుండెలోతుల
వెలుగు దివ్యల నిలిపెనాతడు

ప్రభిత అష్టాశ్విన్సులాన్వయ
ప్రమదకరరాకాశశాంకుడు
సత్యనారాయణ దేశిక
సత్తముడు సంస్తుత్య ప్రతిభుడు

వృక్తి నుండి పటు శక్తి స్థాయికి
ఎదిగి పోయిన మిత్రవర్క్కుని
కంకితమ్ముగ సమర్పింతును
అచ్చమౌ నా కవిత 'కాహళి'

మిత్రమా! సహృదయసత్తమ!
చిత్తగించుము నాదుకైతను
నిత్యమౌ మన స్నేహ చిహ్నము
సత్యమౌ ప్రేమార్థభావము.

చిద్రక్ష

డా॥ నాగభైరవ కోటేశ్వరరావు.

ఏ కలం కృష్ణ కథపై కొత్త వెలుగులు ప్రసరించి, పరిశీలించి, పరిశోధించి, డాక్టరేట్ అందుకున్నదో

ఏ గళం సహస్రాల సంఖ్యలో సాహిత్య, ఆధ్యాత్మిక ఉపన్యాస తరంగ నిధానమై, లక్షలాది శ్రోతల్ని రసవాహినులలో ముంచి, రంజింపచేసి, రవళించిందో.....

ఏ మనసు ఆధ్యాపక వృత్తికి అంకితమై వేలాది శిష్యులను ప్రభావితం చేయడానికి భాసురమై ప్రవహించిందో.....

ఏ హృదయం నాట్యవధానమనే నూతన సృష్టిని ఆవిష్కరించి, ఆడి, ఆడించి, ఆంధ్ర రంగస్థలాన్ని అలరించి, ఆహ్లాదంలో ఊగించి, ఊరించి, తానున్న ఊరుకు స్ఫూర్తిని, తనకు కీర్తిని లభింపజేసుకొందో...

ఆ కలం, ఆ గళం

ఆ మనసు, ఆ హృదయం

ఆర్ద్రమై ఒకచోటా, అభ్యుదయమై మరొకచోటా, మనీష చూపి వేరొకచోటా, మానవత్వంలో తడిసి యింకొక చోట, నినదిస్తే కవిత్వం జ్వలించి ధ్వనించిన 'కాహళి'యిది.

డాక్టరు రామనాథశాస్త్రి కలం పాళీ ఈ 'కాహళి', డాక్టరు రామనాథశాస్త్రి మాత్రా చందంతో మధురంగా ఆడిన 'హోళీ' ఈ కాహళి.

శాస్త్రిగారు నాకు నాలుగు దశాబ్దాల పరిచితుడు.
 మూడు దశాబ్దాల సన్నిహితుడు
 రెండు దశాబ్దాల స్నేహితుడు
 ఒక దశాబ్దం నుండి ఆత్మీయుడు.
 మా యిద్దరికీ సహచర్యం తక్కువ. సాన్నిత్యం ఎక్కువ.
 ఎఱ్ఱన పీఠానికీ, వర్తమాన సమాజానికీ కర్త, కర్మ, క్రియ శాస్త్రిగారు;
 సాహితీ లోకానికి తెలుగునాట ఒంగోలు పేరు వింటే గుర్తొచ్చే వ్యక్తులం
 యివాళ మేమిద్దరం.

అలాటి శాస్త్రిగారు తన 'కాహళి'కి ముందు నాలుగు మాటలు
 రాయమని ఆత్మీయంగా శాసించినప్పుడు తలవంచడమేగాని, తగనని
 తప్పించుకోలేని మెతకతనం నాది.

'కాహళి'లో దేశభక్తి ఉంది. ప్రకృతి ప్రేమ వుంది. ప్రణయమూ
 వుంది. కళాత్మకంగా ఆవిష్కరింపబడ్డ ఈనాటి సామాజిక స్పృహ
 ఉంది. లలితమైన వ్యంగ్యం ఉంది. సరళమైన సరసం వుంది. చేయి
 తిరిగిన శిల్పం ఉంది. పరిణతి చెందిన భావుకత్వం వుంది. ఆధ్యాత్మిక
 చింతనా ఉంది. భక్తిపారవశ్యమూ ఉంది. లేని దేమిటి? మాటల చాటున
 మార్మికత; వర్తమాన కవిత్వంలో వస్తున్న అస్పష్టత - ఈ రెండూ
 లేని కవిత్వం - అచ్చపు కవిత్వం - అందించిన శాస్త్రిగారికి ధన్యవాదాలు.

ఒక తల్లి నాదాల ఆనందవల్లి

ఒక తల్లి ఐశ్వర్యముల పాలవెల్లి

ఒక తల్లి చిరధైర్యవీరముల తల్లి

ముగురు అమ్మల మగలు ముల్లోకముల దొరలు -

ఎంత ధ్వని గర్భితంగా మువ్వురు అమ్మల్ని వాళ్ళ భర్తల్ని
పేర్కొన్నావయ్యా శాస్త్రి! భళిరా! సత్కవివాదువివు!

“ఇదిలాస్సమా సాక్షిమి? తాండవమ్మా ఏమి?”

అంటూ ఏదీ తెలీని సమాధ్యవస్తలోకి కవి జొరబడి, తన్ను తాను
మరచి, తనువు మరచి, మనసు మరచి, తన్మయుడై చేసిన ఆలోచనలు
రసరమ్యగీతమై నిలిచింది.

ఈ మౌన గానాల తానాలలో

ఈ కాల లీలా విలాసాలలో

నాలోన నేనున్న ఈ వేశలో

ఎదలోన చెలరేగి నవగీతక

అంటూ “అమృత గీతిక”ను అందిస్తాడు.

ఈ నీరు నాకునై యూడిగము చేయవలె

నేను మాత్రమే ఎరిగి నింగి చుంజించవలె

అనే ‘వ్యక్తిస్వార్థం’ నశించాలి. “విశ్వవిశ్వాంతరానందవేది మా
విడిది” అనే సమిష్టి విశ్వజనీన భావం రావాలి. ఏక ప్రపంచ నినాదం
మారు మ్రోగాలి అనేది శాస్త్రిగారి కలం కోరే ఇలాతల విశాలత్వం.

మనిషి కులాల, మతాల, జాతుల, దేశాల, సరిహద్దుల్లో, కొలబద్దల్లో
కూరుకుపోకూడదు అనే అంశాన్ని ఎంత సంక్షిప్తంగా చెప్పాడో
చూడండి.

ఎప్పుడీది ఈ నేల?

ఇన్న గీతల వేల?

అల్పార్థంలో అనల్పార్థం అనేది యిలాటి చోటనే సార్థకమై సాగుతుంది.

‘ద్వంద్వం - అద్వంద్వం’ అనే కవిత శాస్త్రిగారి ఊహాబలానికి నిదర్శనమైతే - ‘పుడమి తల్లి - చోటచెల్లి’ వారి భావుకత్వానికి నిలుపుటద్దం. రెండూ ధ్వని ప్రధానమైన సామాజిక కవితలే.

జాషువాకు శాస్త్రిగారు రాసిన ఉత్తరం వచన కవిత. ముత్యాల సరాలు, మాత్రాచందస్సులు రాయడంలో నైపుణ్యం గల శాస్త్రిగారు వచన కవితల్లో వనంతాలునిలువ గలరచనడానికి దాఖలా. ‘సప్తమాతృకలు’ ఇంకోదఖలు. ‘కుర్రాడు తప్పిపోయాడు’ వ్యంగ్య వైభవాన్ని సుతారంగా మీటిన ఉత్తమ కవిత. ‘ఉషస్సు - ఫస్టుబస్సు’ పై దానికి అక్కో చెల్లెలో అనదగ్గ సెటైర్. ఉపమలు ఉషస్సులై భావనలు ఫస్టు బస్సులైన చందం పాఠకులను గిలిగింతలు పెడుతుంది.

నీ కోసమై నేను తపియింతు స్వామి

నా కోసమై నీవు దిగిరావదేమి

కలంతో కాక గుండెతో రాసిన గీతం ‘నిరీక్షణ’

‘మల్లెమ్మిగ్గ - మబ్బు ముక్క’ - శాస్త్రిగారు పాడుతుంటే వినాలని వుంది. పాఠకుడు నాలాగా వృద్ధుడైనా, యౌవనోద్రేకంతో ఊగిపోతాడు.

జాట్టున్నమ్మ ఏ కొప్పుపెట్టినా అందమే!

భాషాబలం, భావనాబలం రెండూ కలగలసిన కలం ఏ కంటెంట్
తీసుకున్నా గంభీరమే!

మిత్రులు డా॥ రామనాథశాస్త్రిగారు కవుల్లో పండితుడు. పండితుల్లో
వక్త. వక్తల్లో నటుడు. నటుల్లో రచయిత. రచయితల్లో విమర్శకుడు.
విమర్శకుల్లో పరిశోధకుడు. పరిశోధకుల్లో వేదాంతి. వేదాంతుల్లో
ఆధ్యాత్మికవేత్త. ఆధ్యాత్మిక వేత్తల్లో కవి. బహుముఖ ప్రజ్ఞావంతుడు.

శాస్త్రిగారి లేఖని నుండి మాత్రాచ్చంద బంధురంగా మరో
కథాకావ్యం మహత్తరంగా రావాలని నా మనోవాంఛితం.

ఉపక్రమి

డా॥ బేతవోలు రామబ్రహ్మం

డా॥ రామనాథశాస్త్రిగారు నాట్యవధానానికి పెట్టిందిపేరు. పద్యాలనూ పాటలనూ రాగయుక్తంగా ఆలపించి శ్రోతల్ని మంత్రముగ్ధుల్ని చెయ్యడం వీరికి వెన్నతో పెట్టిన విద్య. చాలా సభల్లో వీరితో కలిసి పాల్గొన్నవాడిని కనుక వీరి రసవిద్య నాకు కొంత తెలుసు. ఏ కవితా మూలనమూ లేని పద్యమయినా వీరి గొంతులో పడేసరికి దానికి ఏదో మధుమాసం వచ్చినట్టు అవుతుంది. ఎంత గొప్ప పద్యం - అనిపిస్తుంది. వీరు ఆయా సభల్లో చదవడానికి కవినమ్మేళనాలలో వినిపించడానికి అప్పుడప్పుడూ రచించిన కవితల్లో కొన్నింటిని ఎంపిక చేసి ఇలా కాహళి సంధించారు. ఇది ఒక కల్పేత చీరలాంటి కవితా సంపుటి. ఇందులో మాత్రాచ్ఛందస్సులూ జానపదగీతాలూ ముత్యలసరాలూ వచనకవితలూ కలగలిసి ఉన్నాయి. పద్యం మినహాగా అన్నీ ఉన్నాయి. ఒక్కొక్క ఖండికలోనైతే రకరకాల గతిభేదాల కలగలుపూ ఉంది. వచన కవిత్వంగా ఖండికను రాస్తూ మధ్యలో మాత్రాచ్ఛందస్సుల నడకను రంగరించిన గడుసుందనమూ కలిపిస్తుంది. అలాగే దీర్ఘ సంస్కృత సమాసాల పోహళింపూ సంస్కృత నూక్తుల మిళింపునూ వనందుగా సాక్షాత్కరిస్తుంది. అంత్యానుప్రసాసలూ పురాణగాథల ప్రస్తావనలూ ఉపదేశాలూ - ఇవన్నీ వీరి వచన కవితా ఖండికల్లో కనిపిస్తాయి. నిజానికి ఇవ్వేళటి వచన

కవిత్యంలో ఇవ్వేపి కనిపించవు. అది చాలా ముందుకీ
దూసుకుపోయింది.

శాస్త్రిగారు మాస్టర్ ఇ.కె శిష్యులు. అంచేత మార్మికత అనేది వీరి
కవిత్యానికి అదనపు ఉడుగరగా అమిరింది. సృష్ట్యేది నుంచి సృష్ట్యంతం
వరకూ ఊర్జ్వలోకాల నుంచి అధోలోకాల వరకూ పరస్పరం ముడివేసే
మార్మికత ఈ గురుశిష్యులకు సొంతమయ్యింది. కవిత్యానికి
గురుత్వం పెరిగింది. భౌతికత నుంచి ఆధ్యాత్మికతలోకి, ఆధ్యాత్మికత
నుంచి భౌతికతలోకి అనాయాసంగా యాతాయాతాలు చెయ్యడం
ఈ సంపుటిలోని చాలా ఖండికల్లో చూస్తాం.

కవిగా ధారావారు ఆశిస్తున్నది ఏమిటి? ఈ ప్రశ్న అపార్థాలకు
తావిస్తందేమో! అంచేత ఈ సంపుటి ద్వారా ధారావారు
ఉపదేశిస్తున్నది ఏమిటి? అని మారుస్తున్నాను. దీనికి సమాధానం
వీరి పంక్తుల్లోనే -

ఓ జగత్ప్రాణమా! ఓ వార్షికాభ్రమా!

ఓ విశ్వతేజమా! ఓ నీల గగనమా!

ఓ పుడమి! బడలికలు లేని బాలెంత!

మీకు ఎల్లలు లేవు మీకు మతములు లేవు

మీకు భాషలు రావు మీకు ద్వేషము లేదు

మీ వలెనే మీ నీడ మే మెదుగవలెనంచు

దీనించి పొండమ్మ దేవతలు మీరు

(తాతయ్యతోట. పుట-28)

ఏ కవిగానీ కళాకారుడుగానీ మానవ జగత్తు ఆకాంక్షించగలిగిన
మేలు ఇంతకన్నా ఏమి ఉంటుంది. విశ్వశ్రేయఃకావ్యమ్ అన్నవాడు
మన ఆది కవియే గదా! ధారావారు కవిగా ఆ తానులో ఒక ముక్క.
మీరే చూస్తారుగా చదవండి. సెలవు.

మురళి కాహళి అయింది

శ్రీమాన్ ఉత్పల సత్యనారాయణాచార్యులు

ప్రతిభా సంపన్నుడైన నాట్యవధాన కళాప్రజ్ఞగా, సుప్రసిద్ధ కవివర్యుడుగా, శ్రీకృష్ణతత్వవేత్తగా డా॥ ధారా రామనాథశాస్త్రిగారిని లోకం ఏనాడో గుర్తించింది. అనేక సన్మానాలు జరిపింది. దేశవిదేశ ఖ్యాతిని చేకూర్చింది. భువన విజయగోష్ఠిలో తెనాలి రామకృష్ణకవి పాత్రను ధరించి శ్రీధారావారు తమకు ఇష్టమైన పాండురంగ మాహాత్మ్యంలోని పద్యం

“వసుమతీభార నిర్జవణోద్భుక్తుండు

వర్ణిత యాదవాన్వయ పయోధి

దేవకీ వసుదేవ సేవధి, నంద మం

నిర రసాలావాస పరభృతంబు-”

హృద్యంగా చదువుతుండగా ఆనందపారవశ్యంతో ఓలలాడే సభాసదులలో నేనూ ఒకణ్ణి.

‘కాహళి’ ఖండకావ్య సంపుటి శ్రీరామనాథశాస్త్రిగారి నూతన రచన. అప్పుడప్పుడు ఆయా సందర్భాలలో రచించిన కవితలే కాకుండా నింపాదిగా కూర్చున్నప్పుడు ఆయన హృదయగతులను వ్యంజించే కవితలు కూడా ఈ సంపుటిలో ప్రముఖంగా కనిపిస్తాయి.

శ్రీధారావారు ప్రబలమైన ఆధ్యాత్మిక చింతనం గల కవి. ఆ కారణం చేతనే వీరి సాధారణ కవితలు కూడా ఏదో ఒక రహస్య భావనతో అనుప్రాణితమై ఆలోచింప జేస్తుంటాయి. “వర్షం” అనే కవితలో కృష్ణ గోరోచన వర్ణాలను ప్రతీకలు చేసి నారాయణ సూక్ష్మాన్ని సమర్థింపజేశారు. రుద్రగీతంలో నమకచమకాలు, తాతయ్యతోటలో

సమత మమతల శాంతిగీతం వీరి ఆధ్యాత్మిక పరిణతికి మచ్చుతునకలు.

శ్రీ ధారావారి గేయశైలిని బట్టి చూస్తే ఆనాటి నవ్యసాహిత్య పరిషత్కవుల ప్రభావం వీరిపై ప్రబలంగా ఉందనిపిస్తుంది. ఆ రోజుల్లో వీరు తల్లావర్ముల శివశంకరశాస్త్రి మహోదయుల దీవెనలను పొందే ఉంటారు. ఆ మహనీయుడు అప్రతిమ ప్రతిభాశాలి అయిన ధారావారిని ప్రోత్సహించకుండా ఉండరు. కృష్ణశాస్త్రిగారి పలుకుబడి కూడా ధారావారి రచనలలో కనిపిస్తుంది అయితే ధారావారు ఆనాటి కవుల వలె దుఃఖాన్నో సుఖాన్నో ఎన్నుకొని పీటముడి వేసుకొని కూర్చున్నవారు కాదు. జీవితం లోని వివిధ పక్షాలలోని విలక్షణతలను రాగద్వేషాలను, భయక్రోధాలను, ఆందోళనలను ఆవిష్కరించే హృదయం వీరికి ఉంది. అల్లరి గుండాలు బస్సులో పెట్రోలుపోసి తగల బెట్టినపుడు

“ఎవడబ్బ సామ్మని తగలెడుతున్నారు

దగుల్బాజ్జలారా!” అని గట్టిగా కేకలు పెట్టదగిన రోజులు కావివి. అందుచేత ఆ మాట “జర్ణ మంగే నుభాషితం” అయినందుకు వాపోవలసి వచ్చిందంటారు.

ద్వంద్వం - ఆద్వంద్వంలో -

అమ్మతల్లీనడచుచుంటేమి

అరువదేడుల వృద్ధులం

నిన్ననేడులు చూచి గుండెలు

రగిలిపోయిన క్రుద్ధులం

ఆనాటి దేశభక్తులు చేసిన మహత్తర త్యాగాలను తలచుకొని నేటి కుళ్లు రాజకీయాలలో దేశ భుక్తులు చేసే కుంభకోణాలకు దుఃఖిస్తూ అన్నమాట లివి.

శ్రీధారావారి వైలిలో నాదగుణ - చిత్ర గుణ - అర్థగుణాలు
పుష్పలంగా కనిపిస్తాయి. సంగీతం ఆయన తోబుట్టువు. భాష తాను
చెప్పదలచిన విషయాన్ని శ్రుతి మధురమూ లయ సంపన్నమూ
చేయడానికి ప్రయత్నిస్తూనే ఉంటుంది. భాషకుగల స్వాభావిక లయ
ప్రవణతను కవి అయినవాడు నిరోధింపలేడు. అది చందస్సును
కూడా కదలించి గతిమయమై ప్రవహిస్తుంది.

“మంచు జందువు లొలసి

మనక తెరలను వేయ

వలివంపు మాటున

వధువాయె వసుమతి”

తుహినా వృక్ష క్షీతిజంలో అసమగ్రంగా కనిపించే సౌందర్యానికి
“వలివంపుమాటు వధువాయె వసుమతి” అనే వాక్యం సంపూర్ణ
సౌందర్యాన్ని చేకూర్చి పెట్టింది.

ఈనాడు నవకవితల పేర వెలువడుతున్న - ప్రచారమవుతున్న
కవితలకు కొలమానమేదీ లేకుండా పోతున్నది. బ్రతుకులోని శాశ్వత
సత్యాలను ఉపేక్షించడం జరుగుతున్నది. పూర్వులు ఆర్జించిపెట్టిన
భావవ్యక్తీకరణ సామగ్రి నిర్దాక్షిణ్యంగా బహిష్కృతమవుతున్నది. ఈ
పరిస్థితిలో కవిగా శ్రీధారావారు ఇమడలేకపోయారు. నేటి కవితలకు
అనుగుణంగా వ్రాయలేకపోయామనే చింత వారికున్నది. అదే
“అతద్గుణ” అయింది. “మదగజయానపు కవితాకన్య” సాహిత్యంలో
అడుగు పెట్టలేకపోతున్నది. “అతద్గుణ”లంకారానికి శాశ్వతత్వం
చూకూర్చుతున్నదా ఏమిటి? అయితే దానికో నమస్కారం అంటారు
శ్రీధారావారు.

“జాషువాకు ఓ ఉత్తరం”లో శ్రీధారావారు కొంతవరకు తమ

అంతరంగబాధను ఆవిష్కరించారు. “గుబురు మీసాల వినుకొండ
 వీరుడు, కవిత్వార్థపుడు జాషువా నిన్నటి ముసలివాళ్ళకి - నేటి
 వయసువాళ్ళకి - రేపటి కుర్రవాళ్ళకి - ఇన్స్పిరేషన్ కలిగించాడు.
 జాషువా కేవలం కల్పనను - శబ్ద చిత్రాన్ని ప్రధానంగా చేసుకొని
 కావ్యాలు రచించినవాడు కాదు. అలాగే ఆ మహాకవి రచించి ఉంటే
 ఆయన కవితలు మన మనసుల మీద ఇంతటి ప్రభావాన్ని చూపి
 ఉండేవి కావు. కాలాన్ని అతిక్రమించి ఉండేవి కావేమో? నేటి
 కవులందరికీ ఆయన గురుస్థానంలో నిలిచి ఉండేవాడు కూడా కాదు.
 ఓ మహాకవి!

శారదా చరణ మంజర శింజానాలు

కలకాల మేనేల ఘులఘులా మ్రోగించు

అని శ్రీధారావారి హృదయం ధ్వనించింది. ప్రతిభ, వ్యుత్పత్తి, లోక
 పరిశీలన, కావ్యజ్ఞత కలిగిన రసహృదయుడు శ్రీధారారామనాథశాస్త్రి.
 మధుర కవి వతంసుడు. మురళి పట్టినవాడు నేడు కాహళి పట్టి తన
 హృదయగతులను ఆవిష్కరిస్తున్నాడు.

శ్రుతి మధుర పదాలాపన

చతురుని నాట్యావధాన సరసాభినయ

ప్రతిభాశాలిని, సార

స్వత ధారా రామనాథ శాస్త్రిని గొలుతున్

మునుపు మహాత్మాగంధనుల

పానలించిన పాచీనేల బుట్టినవాడై

ఘనకీర్తి శిఖరముల మె

చ్చిన మా ఒంగోలు సంగడినికి జయముల్

సమర్పణ

వివిధ సందర్భాలలో రచించినవీ ఆకాశవాణిలో ప్రసారమైనవీ కవితలు 'కాహళి'గా సమర్పిస్తున్నాను. చివరి మూడు కవితలు చిన్నప్పటివి (1951 - 53) తెలుగు స్వతంత్రంలో ప్రచురించినవి.

కాహళి ప్రచురణకు ఆర్థిక సహాయం అందించిన పాట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయ అధికారులకు నా కృతజ్ఞత.

కాహళిని సహృదయంతో సమగ్రంగా పరిశీలించి సద్విమర్శ సందించిన విశ్రుత కీర్తులైన సాహితీమూర్తులకు నా ధన్యవాదములు.

శ్రీ అవలానందాశ్రమము నన్ను ఆత్మీయునిగా స్వీకరించిన నెనరు చొప్పున స్వామి విరజానందులు కాహళి అక్షర రూపకల్పనలో ఎంతో సాయపడ్డారు. నేను వారికి ఋణపడ్డాను.

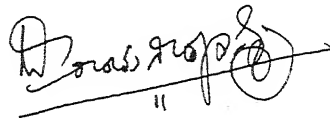
మా రెండవ అమ్మాయి శ్రీమతి పద్మావతంజలి కాహళి శుద్ధప్రతిని రూపొందించగా పాపాయి శ్రీమతి శ్రీలక్ష్మీసుబ్రహ్మణ్యం ముఖచిత్రం సంతరించినది. వీరికి సకుటుంబ శుభాశీస్సులు.

శ్రద్ధతో ముద్రణ నిర్వహించిన సాయిరాం ప్రింటర్స్ వారికీ ప్రచురించిన మధుమతి పబ్లికేషన్స్ కీ నా సాధువాదములు.

అంజలి బద్దుడవై ఆంధ్రసహృదయ లోకానికి నాయీ కాహళి సమర్పిస్తున్నాను.

19.12.2001

ఓంగోలు

11

విషయసూచిక

మాతృస్తవము	1
భువన సవనము	3
వర్షం	8
రుద్రగీతము	14
శరన్నాత్మక	17
లాస్యతాండవములు	21
అమృతగీతి	23
తాతయ్యతోట	25
ద్వంద్వం - అద్వంద్వం	29
వనలేఖ	32
పుడమి తల్లి - తోట చెల్లి	40
జాషువాకు ఓ ఉత్తరం	45
సప్తమాతృకలు	48
కుర్రాడు తప్పిపోయాడు	52
లయన్సు	55
ఉషస్సు - పన్నుబస్సు	56
సమర సవనం	59
నిరీక్షణ	61
ఎవరు?	62
మల్లెమొగ్గ - మబ్బు ముక్క	63
అతద్గుణ	65
విరోధాభాస	68
ద్వికంఠ	70

మాతృస్థవము

ఎన్నియుగముల వేదగానము భరతరోదసి నిండిమ్రోగెనొ

ఇచట గాలియు బ్రహ్మభావన ఇవతళించుచు వీచెడిన్

ఎన్ని కల్పములందు వీరుల కత్తి వాదర లెగసి మెఱసెనొ

భారతావని భర్తసీమల ధర్మములు పండున్

ఎన్ని మన్వంతరములందున హొన్న పుడమికి కడుపు పండెనొ

సస్య కేదారముల శ్రీకళ లాస్యమొనరించున్

ఇచటి గోవులు వేదమూర్తులు మొదటి తెలివికి మూడుమూర్తులు

ఇచటి సర్పము జగచ్చేయస్థవన గీతమగున్

మేల్చుధాటికి మొక్కపోవని యవనజ్యంభణ చెక్కుచెదరని

సంఘటిత ధర్మోత్తరంబగు సంఘమిట వెలసెన్

వేయిరేకుల వెల్లదామరలల్లి విరిసిన భరత సంస్కృతి

రేకురేకున నొక్కయందపు రేక కనిపించున్

కవితయన్నది మాకవీంద్రుల వాఙ్మయమ్మగు యజ్ఞవేదిక

విశ్వమానవకోటి కెన్నడు స్వస్తిగీతమగున్

రాతిగుండెల మేలుకొల్పిన దివ్యశిల్పానల్పకల్పన

దీటులేనిది భరత శిల్పుల రాటుదేలిన హస్తనైపుణి

భువన సవనము

ఒక మల్లె యెదలోన ఒదిగి నిదురించినది
తీపి తలపుల తేనె దిక్కుతోచక యేమొ;

ఒక రసాలపుగొమ్మ వంగి పుడమికి మ్రొక్కి
ప్రేళ్ల పారాణికై వెదకులాడినది

ఒక గగన శకలమ్ము ఒదిగి పరువము వీడి
కడలి కడుపున ఉప్పటూటలో కలిసినది

ఒకపిక్కి సామ్రాజ్య మగతోడు కిక్కిరింప
సాగవలసిన గొంతు మూగవో నడలినది

వెలుగు పుంతల జిలుగు జలతారు పరపించు
వే వెలుగు తొలితాకు వెచ్చదనముడిగినది

శిశిరమున అది చివరి రాతిరి

శీర్ణభావాకీర్ణ ధాత్రికి

కలిగిన దొక కలవరింత

మెలిగిన దొక పలవరింత

సకలాశా భిత్తికపై

స్వామి వ్రాయు సుహృల్లేఖ

ప్రకృతిమాతకానాడు
 పురుషుడంపు ప్రేమలేఖ
 ఆ లిపి చదువంగలేని
 అమ్మనేల గుండెలలో
 అర్బుదాల నాటి నుండి
 అబ్బురమే మిగిలి యుండె

భీష్మ చండాతపోద్ధీప్త మగు గ్రీష్మమున
 సుడివడుచు గిడిగిళ్లు పెట్టినది పుడమి
 పటువర్షపాత సంఘ్నతి నందు వేళలో
 బురదలుగ నురుగులుగ పొంగినది నేల
 శారదాఛ్ఛక్తోత్స్వ శర్వరులు వెలిగింప
 తెలిమబ్బు తేటలో తేలిపోయిన దవని
 మంచు బిందువులొలిసి మనక తెరలను వేయ
 వలిపెంపు మాటున వధువాయె వసుమతి
 శిశిర తీవ్రత పత్ర విసరములు పడిపోవ
 తెరపడిన నాట్యముగ ధర చిన్నవోయినది

శిశిరమున ఆ చివరిరాతిరి
శీర్ణ భావాకీర్ణ ధాత్రికి
వెన్నుదట్టిన యట్టు లెవరో
వేదగానము ముర్చులించిరి.

ఓ యమ్మీ! వయసు మీరి
ఒయ్యారపు సొగసు తీరి
ఇన్ని యుగముల ప్రతి ఉగాదికి
విన్నగీతము విన్నలించితి.

కాలరూపుడ నేను లో
కాలరూపుల చేయువాడను

పెంచి పెంచి యుగాంత వేళల
త్రుంచగల ముమ్మొదలియారిని
భువన సవనపు దీక్షనందిన
సకల జన సంరక్షకుండను

నవ వసంతపు నవ్వరోచి
రూర్తి ఆజ్ఞము సవనముందున

గ్రీష్మమున నీ సర్వ సృష్టియు
ఇద్ధప్రాయము ఇష్టిక్రమమున

శరద్రుతువున సకల రోచిస్సు
దివ్యక్రతువున నాకు హవిస్సు

యజ్ఞార్థ కర్తమిది విజ్ఞాన మర్హమిది
నీదు బిడ్డలు నేర్చి కడతేర వలసినది

రుచుల నుద్ధరించు రుజ్ఞుండలము వెనుక
చూడగలవే అమ్మి! సూక్ష్మతాత్త్వికరేఖ

శిశిరమున ఆ చివరి రాతిరి

పురుషగానము విన్న పుడమికి

సుప్త చేతన మేలుకొన్నది

సప్తమారుత మండలమ్ముగ

సకలాశాభిత్తకపై స్వామి వ్రాయుచిత్రలేఖ

ప్రకృతిమాత కారాతిరి పురుషుడంపు ప్రేమలేఖ

వత్సరాది ప్రతిపదుషో రుజ్ఞుండల మొలయువేశ

పుడమితల్లి అనుభవించు పురుషుని చైతన్యహేళ

ఒక మల్లె యెదలోన ఒదిగి నిలువగలేక

తేనెసోనలు కట్టి దెసలెల్ల ప్రాకినది

ఒక రసాలపుగొమ్మ ఒయ్యారముగ కులికి

అరుణాంగుళి లాస్య విన్యాస మొనరించె

ఒక గగన శకలమ్ము ఓపినంతగ మెరిసి

కడలి యలలకు మణుల కాంతులను పొదిగినది

ఒక పిక్కి సామ్రాజ్ఞి మగతోడుతో కలిసి

సుఖ పంచమ స్వర శ్రుతి మేళవించినది

వెలుగు పుంతలు జిలుగు జలతారు పరపించి

వే వెలుగు తొలితాకు వెచ్చదనములు నింపె

అమ్మనేల అంతరంగ రంగమ్మున మసలు ఋతము

మాటల బాటల కందని మధురోహల మధువ్రతము

అది ఉగాది - నవయుగాది

మరల మరల పాడసూపెడు శాశ్వత ధర్మార్థవాది

అరువది పేరుల వరలెడు అందమైన కథావేది.

భూదేవి వేదన:

ఒడలు బీటలువారె కనులు కాయలుగాచె
 సుడివడెను జీవనము స్రుక్కె నా వైభవము
 నవనీరదాకృతి నా ప్రాణనాయకుడు
 నవసి వనరినవేళ నా చెంత రాడేల?
 నారముల అయనమ్ము నారాయనస్వామి
 ఆనారములె నాకు ప్రాణాస్తదము సుమ్ము
 నాదు గుండెల చెమ్మ నా వలపులో తీపి
 నా స్వామి దోచుకొని నన్నెండలో మాడ్చె
 ఎన్నాళ్లు నన్నిట్టి క్రొన్నెగులు పల్లార్లు
 ఎన్నాళ్లకీ విరహ దావార్ని చల్లారు
 ఎంతదానవె నీల! ఎంత జాణవు నీవు
 ఇంతకాలము నాధునెచట దాచితి వీవు
 నీ రంగు పులిమితివి బలుహారంగులొలికితివి
 చిలుక పలుకులు నేర్చి చిత్రములు చేసితివి
 నీ గుణమె శబ్దమని నీ వలపె వేదమని
 సామి కన్నులు కప్పి సానివలె నొప్పితివి

చుప్పనాతివి నీవు ఓ నీలా! సామి నప్పజెప్పము నాకు ఓ
నీలా

అకలంక చారిత్రనే నేను సకలసద్గంధవతినే
సకలోర్వరాజ్ఞనే ఇకనోర్వజాలనే
కదలితినా ఇంచుకంత మెదలితినా నేనిప్పడు
అదరిపడును అజాండములు చెదరిపోవు జగన్నూర్తి
పగులువారు నా యెడండ రగిలెడునిశ్వాసమ్ములు
సెగలు పొగలుగ నెగిసి రోదసిని కబళించు
మన్ను మీద మంట లెగసి మిన్నును డహించివైచు
భద్రమౌనీలా! భద్రమ్ముగ మసలుకొనుము.

నీల సమాధానం:

అబ్బ! ఏమి మిడిసిపాటు
పుడమి చెల్లి విరగబాటు
అర్బుదాల గంధవతి! ఏమే నీ ఆగడమ్ము
నాధుడు లీనమ్మయ్యెను నాలోనని నవసెదవే
నీలమూర్తి నీలస్వామి యన్న నిజము మరచితివా
సెగలు పొగలు కక్కినంత చెల్లవులే పెత్తనములు
వలపులకిది పరువా? వనితలకిది పరువమా
దొరగుండెను డోచవలెను! నెఱజాణగ మెలగవలెను

కొంగున ముడివేసినా గీటుదాటవలదంటిన
 కోటి కోటి జన్మలుగా కోరెనతడు నా వలపును
 నేను నీలను అతడు నీలదేహుడు కదే
 నేను వాక్కును అతడు సర్వవాఙ్మయవర్తి
 మవ్వమ్ముల మా వలపు సిరిసి ఎవ్వరు డోచంగలేరు
 మంటిబెట్టలెన్నియైన మింటి కెన్నడెగురలేవు!

స్వామి ఆలోచన

వేడెక్కిన నీల తనువు పెట్టేగిన భూమి నేడు
 వాడి వాడి మాటలతో వేడికయ్య మొనరించిరి
 జాగుచేసిన యెడల ఆగబోదీరగడ
 సవతి పోరు సరిబద్ధగ సాధ్యమగునా నాకు
 మంటి ధూళి మింటి కెగసి మృత్యుధూళికానోపును
 మింటి వేడి మంటికి దిగి మృత్తిక మ్రొంగంగనోపు
 అని తలచిన నారాయణు నంతరంగ రంగమందు
 వార్షికాభ్ర తటిల్లతావ్యాహృతి చీపింప సాగె
 నీల నీలస్వామి తనువు నివ్వరిముల్లుగ మారెను
 నీలతో యద మధ్యమూర్తిగ నిండు విద్యుల్లేఖ పోలిక
 నింగినెల్లెడ ఆక్రమించెను చెంగలించుచు భువికి
 దుమికెను.

పర్వం

ఊహలందున భువనజాలము పొహళించెడు
వేదమూర్తి సు
తారముగ కదలించు కుమ్మరిసారెపై గల నల్ల మృత్తిక
సృష్టినాల్గవ కొలత కాలమనీషిన్యత్నము చేయు వేళల
నల్లనల్లని కేశజాలము లల్ల మెదలిన నాట్టరంగము
జగన్నాటక సూత్రధారుడు జార్జివైచిన నీల యవనిక
జలప్రళయము ముగిసినప్పడు తెట్టకట్టిన కడలి తరగలు
ముసిరిన చీకట్ల పొత్తులు విసిరిన పెనుగాలి గుత్తులు
కసరి కసరి మానవాళి కారించెడి చురకత్తులు
జలజలల గీతాలు విద్యుదాఘాతాలు
చిటపటలు చెలరేగు చిన్నారి చినుకులు
అటుకురిసి యిటుకురిసి పటు ప్రవాహము లెగసి
ఎటుచూచినను నేల నీటి యూటలు విరిసి
తల్లి వసుంధరకు ఉల్లమ్ము జల్లనెను
పాలవెల్లిగ తెల్లనురుగులుగ నప్పినది
కస్తూరి వాసనల గుస్తరించెను ధాత్రి
వస్తు సంపద జగత్స్వస్తికానంధాత్రి
ఒడ్డులొరసిన నదుల యొడ్డీలగము నడుమ

ఒక్కారముగ నలిచి ఓర జూచెను పుడమి
 కమనీయ కావ్యగత రసభావలహారులై
 ఆ చూపులందాల వీచోపులైవీచె
 మంటి బెడ్డల చీల్చి పంటపై కుబికినది
 కర్షకుని యెడ నిండు హర్షరంగము కాగ
 పుడమి డొరసాని పై పచ్చ పచ్చడమట్లు
 ఎచట చూచిన పచ్చరంగు లెగడన్నినవి
 ఎల్లమానవజాతి యుల్లమ్ముననుమోడ
 వల్లకీ నాడమ్ము సుళ్లు తిరిగిన వేళ
 ఇది వర్ష ఋతువేళ - ఇది హర్షరుతి వీల
 సదమ లాంఛన్లటా తారక్యముల డోల.

కవివాక్య:

కాల చక్రము కదలి గమన వేగము చూప
 ఋతుగీతముల క్రొత్త రుతులు వినిపించినవి.
 పుడమి యొడిలో నుండి ఎగసిపోయెను పంట
 విపణి వీధిని నృత్య విన్యాస మగునంట
 శ్రీరంగము శ్రీనివాసహృద్రంగముగా మారెను
 రూకలు గలు గల్గన్నవి నాజాకుక నాట్టమాడి
 ఎంతటిలో ఎంతమార్పు లెంత వింత లేమి కథలు!

తల్లీ ఓ నేలతల్లీ! తల్లడిల్ల వలదమ్మా
 నల్లని నారాయణుండు సిరితల్లని మరగినాడు
 తొలుత నీలను పట్టి వలపు మిన్నుల మెట్టి
 లీల నెరపిన వాని నేల నమ్మితివమ్మ
 నిన్న మొన్నటి దాక నిన్ను కికురించెనా
 నిన్ను వదలెను నేడు సిరికొంగుపట్టుకొనె
 నేడతండు శ్రీనివాస నామధేయుడు తల్లీ
 నాడు నాడతండు నవనాయికాధవుడు
 గ్రీషైష్ణమున నీల వర్షమున భూదేవి
 పంటపండిన వెనుక సిరియె అతనికి జంట
 అలనాడు నీ లోతు గుండె తడవినవాడు
 రసమయుడు సుస్వాదు జలమయుడు రేడు
 నాడు నీ తమిపెంచె నెడుమా సిరిపెంచె
 ఎప్పుడు తప్పక జరిగెడు తప్పనిసరి కథ యిది
 చక్రనేమి క్రమము గలుగు శాశ్వతకల్పాణగాధ
 నీకు రెండు నెలల పండుగమ్మ వర్షబుతువు
 మాకు నిండు కలలు పండునమ్మ హర్షబుతువు.

రుద్రగీతము

రుద్రా! భద్రకరా! నిర్విద్ర నిరంతర శుభకరా!
హిమగిరి తనయా హృదయకమల మధులోలుప
బంభర! శంకరా!

ఎవరని కొలుతును ఎవరని తలతును
ఎచట చూచినను ఏమి తలచినను
నీ రూపమ్మే నిజమై నిలువగ.॥రుద్రా॥

ధరణీ తలమును జ్ఞామితి చేసితి
గగన తలము ధనురాకృతి చేసితి
రోదసి యంతయు నాదాకృతిగా
లింగ రూపమున లీనమైన ఓ రుద్రా॥రుద్రా॥

నశ్వర విశ్వము స్థంభించుటకును
భూతచేతనము పులకించుటకు
పెరిగి పెరిగి లయవేళ నొరుగుటకు
కారణమై యుగకర్తన సలిపెడు॥రుద్రా॥

ఘోరపాప విద్రావణశీలివి
భవబంధ చయ ఖండన హేతివి

స్వర్ణ బాహు సంబీప్తమూర్తివి
అర్జోరాసి గభీర భీరుడవు ||రుద్రా||

వంచనమ్ము పరి వంచనమీవే
గిరిచర ధన్వి రథ రథపతులీవే
సభవు నీవు తత్సభాపతివి నీవు
సేననీవు సేనాపతియును నీవే||రుద్రా||

స్రోతస్సులు ద్విపాంతర భూములు
కడలి తీరములు సికతాతలములు
తృణములు హిమకణ హిండనాకృతులు
మేఘమ్ములు విద్యుత్తును నీవే||రుద్రా||

మాగేహమ్ముల దేహకులందున
తల్పములందున జల్పనములలో
వాస్తవ్యుడవై స్వస్తిభాషణము
సల్పెడు శాశ్వత శాస్త్రవు నీవే ||రుద్రా||

నీలలోహితమూర్తి ఫాలలోచనకీర్తి
లాస్యతాండవ కళా లాలిత్యవర్తి
నీల గళమన నీదు కారుణ్యలహరి
వ్యాకహారము భవ్య వాఙ్మయవ్యాహృతి ||రుద్రా||

ఇన్ని పలుకుల నెన్ని ఇన్ని రూపుల నెన్ని
నమకమై చమకమై నతులొనర్చెను శ్రుతులు
రుతుల గతులకు నవల చిర ఋతం భరుడవై
నిలిచి కలకల నగవు నిత్యసత్యమునీవు ||రుద్రా||

ఎవరు రవళించిరో యీ శరన్నరళ
ఎవరు సవరించిరో యీ శరన్నహతి
ఎవరి సుతారపు వ్రేళ్ళ తాకుళ్ళ రోదసీ
మర్దకము లొలసె నీ భువన మోహన లయలు

జగమెల్ల సంగీత రంగీకృతమ్యై
అణువణువు బ్రహ్మానందమై చెలగె
ఇది నాదముల లీల ఇది వేదముల వేళ
ఇది శారదానంద సంగీత స్వరమేళ

గగన కాసారమున కదలుచున్న విదేమి?
వెండి మబ్బులు వరుస వెండి కొండల వోలె
స్థటిక కాంతుల నుమిసి తరిపి వెన్నెల తడిసి
పటు నటనములు సలుపు సెలయేటి మిలమిలలు

జగదంబ తెలికంటి సోయగమ్ముల వంటి
కలువ రేకుల వాడ కాంతి గుడికట్టినది
వెండి చంద్రుని గుండె వెల్లువాయెన యేమి?
జగమెల్ల వెండిపూతల వెల్లు నిండినది.

తెల్ల నురుగుల నీళ్లు రెల్లుపూసందళ్లు
దెస లెల్ల మృదుమౌన గానాల పరవళ్లు
కాలయజ్ఞ మనోజ్ఞాన్ని కుండము నందు
మొన్న గడచిన గ్రీష్మమొక ఇద్దసాత్మ్యతము

ఇప్పుడు నడచెడునట్టి యీ శరన్నహస్సు
భువన సవనము నందు అందమైన హవిస్సు
ఆహవిస్సుగ నగ్ని కల్పింపగా వలెను
విస్తరిల్లిన జగద్వస్తు సంపదలెల్ల

కనుల కెంపుల వంటి కహ్లాంకర మాలికలు
మంచి మనసుల వంటి మంచి గంధపు ధూళి
మధుర వాక్కుల బోలు మకరంద బిందువులు
కావ్యధారల బోలు క్షీరధారల హేల

హోమమై వ్యోమమున ధూమమై శారదా
ధూమమై మృదురుతము లెగసి పోవును చూడు
శారదాకాశాన చలువ వెన్నెలవాడ
బుుషులు కట్టిరి ఎప్పుడో వేదముల మేడ

ఆ మేడ యుగములుగ ముగురు తల్లుల నీడ
మమతలకు సమతలకు మధురిమలకును నీడ

ఒక తల్లి నాదాల ఆనంద వల్లి
 ఒక తల్లి ఐశ్వర్యముల పాలవెల్లి
 ఒక తల్లి చిరదైర్ఘ్య వీరముల తల్లి
 తల్లులెల్లరు తరుణ చైతన్యస్తబకములు

 ముగురు తల్లుల మగలు ముల్లోకముల దొరలు
 అజుడు విష్ణుడు శంభుడని నామధేయములు

 పలుకు పలుకున తేనెలొలుకుచు
 నలువ నాలుక రంగమై చన
 నాల్గు వేదము లాలపించెను
 బ్రహ్మనాదముగా

 ఉరము నందున కాపురమ్మై
 దొరతనమ్మున తోడునీడై
 ఎల్ల జగముల నేలు వెన్నుని
 విభవ కేంద్రముగా

 సగము తనువున తానె నిండగు
 లాస్య తాండవ ఘణితి నెరపుచు
 నాట్యరాజగు ఈశ్వరునిలో
 చేతనార్థముగా

మొరసినది ఒక నాదగేహిని
మెరసినది ఐశ్వర్యవాహిని
మురిసినది చైతన్య తోషిణి
ముగ్గురమ్మలుగా

ఆమె కథయే జగన్నాటక
మామెయే త్రిజగత్కుటుంబిని
తత్త్వముల మాతృత్వమామెది
ఋతువులందు శరత్తు.

లాస్యతాండవములు

ఇది లాస్యమా స్వామి? తాండవమ్మా ఏమి?

ఏది తెలియని వేళ ఏమనుచు పాడెదను?

ఈ సంజెవేళలో ఇది లాస్యకేళియట

నెఱసంజె కెంపులో తాండవార్హటి యంట

యెదియొ తెలియని ఊహ లహరియై ఉప్పొంగ

ఎదకడలి పడవయై సుడులు తిరిగెను చూడు- ఇది

నొసలిపై నెఱకంట యెఱయెఱ్ఱ సంజపై

శశికిరణ విసరములు చల్లెనట వెన్నెలలు

జటలు విదలించి కాల కదలించు వేళకే

నెత్తిపై గంగమ్మ హత్తినది జలధార - ఇది

మంజీర నాదములు మధురముగ ప్రోగినవి

ఫణిరాజ పూత్కార సంభ్రమము రేగినది

సామగానమ్ము రోదసి నిండి సాగినది

సామిథేనీ ఋక్కు పరవళ్లు త్రొక్కినది - ఇది

శివకామ సుందరికి చిలిపి కన్నుల నీడ

నిగ్గుతేరుచు నిలిచె సిగ్గు మొగ్గల మేడ

ప్రమథనాధార్థటులు పటుపటహ భాంకృతులు
భూనభోంతరసీమ పులకరింతలు రేపే - ఇది

వెండికొండల ఒక్క వెన్నెలల మలకలో నా
హృదయమను ఉత్తలము పదిలముగ నిలిపితిని
సదయపాదము సోకి సరసమై విరియునో
అదయ పాదము తాకి విరసమై నలుగునో- ఇది

అమృతగీతి

నీ కోసమై నేను తపియింతు స్వామి
నా కోసమై నీవు దిగిరావదేమి?
కదలేటి కాలాన కనరాని తెరలు
హృదయాన తొలినాటి సంస్కార ఝరులు
ఎనాటి కీ కాల మాగేను స్వామి
ఎనాటికీ లీల ముగిసేను స్వామి.

గగనాన ఎగిరింది నీలాంబరం
హృదయాన విరిసింది కనకాంబరం
తొలినంజ కట్టింది సిరితోరణం
మలినంజ మలచింది అలకాపురం
ఈ అల్లకల్లోలముల వెల్లువ
నా యుల్లమున రేపే నవగీతిక
నెలవంక వెలిగింది తొలివలపుగా
కలలోని వెడ తలపు కలబోతగా
కలువమ్మ నవ్వింది కసిచీరగా
తెలిరేకు లొక్కొకటి ఇలజారగా
సెలయేరు కదలింది పెనుపాములా
క్షణకాలమౌ బ్రదుకు కథ పాడగా

చిరుగాలి దొరలింది నెరజోడుగా
చిరుజీవితపు నావ చుక్కానిగా
ప్రాణవీణ పాడుతోంది జీవగీతిక
రణధ్ధాన లహరిశృతిగ మృత్యుహేళక

ఈ మౌన గానాల తానాలలో
ఈ కాల వీలా విలాసాలలో
నాలోన నేనున్న ఈ వేళలో
ఎదలోన చెలరేగె నవగీతిక

ఎదహంస రొద చేసె ఎగురాలనీ
పలవించినది గోడ పగులాలనీ
ఏడేడు లోకాలు తన నీడలో
ఎన్నెల్ల తీగల్లె సాగాలనీ

చిక్కి చిక్కి శల్కమైన శీర్షగేహిని
రెక్క తునిగి ఎగురలేని విధుర విహగమై
శృతిలేని గతిలేని లయలేని గీతమై
తనలోన మనలేని తన రూపమై

సాగి యొక్కడో ఆగి
వేగు చుక్కగ వెలిగి.....

తాతయ్యతోట

ఎన్ని యేళ్లుగ తాత పెంచి పోషించెనో
ఇన్ని రంగులు కలుగు ఈ రమ్మవనవాటి
ఏళ్లు గడిచిన కొలది ఏపుగా పెరిగినది
ఎల్లవారల ఎదలు చల్లనై పులకింప
తాత మనసున సమత
తాత మాటల మమత
అతడు నీకును నాకు ఎల్లజగతికి తాత.

ఈనాడు తోటలో ఒక తిరుగుబాటు
ఏనాడు లేనిదీ విరగబాటు
చెట్లు చెలరేగినవి సిగపట్లు పట్టినవి.

ఈ గాలి మేలిదట ఏనాటితో తాను
ఎల్లవారల యెడద తావి నివతాళించు
ఇది యెల్ల నాకె నా యెదుగు బొదుగులకె
ఇంక యే చెట్టునకు ఈ గాలి పోరాదు.
ఈ మన్న మిన్న యట సురతరువు పెరుగునట
యుగయుగాలుగ సృష్టివేది యీ నేలయట.
ఇచట నేనే పెరిగి ఫలభారమున నొరిగి

తరతరమ్ములు భాగ్యతరువునై వరల వలె.
 ఈ నీరు సురగంగ దొరలంగ భువిచేరె
 తరులతా ఫలపత్ర తారకమ్మీ నీరు
 ఈ నీరు నాకునై యూడిగము చేయవలె
 నేను మాత్రమె యెదిగి నింగి చుంజించవలె.
 ఈ వేడి యీ వెలతులీ యెల్ల విశ్వమ్ము
 తమకు మాత్రమె దక్కి దాస్యమ్ము చేయవలె
 అని ఆశపెంచుకొని ఆతురత కాతరత
 చెట్లు చెలరేగినవి - సిగపట్లు పట్టినవి.
 తాత మనసున తీవ్ర బాధ తారాడినది
 కన్నుకోసల బాష్పకణములురలినవి.
 ఈ తోట నా బ్రదుకు బాటగా తీర్చితిని
 ఇదియె నా యెదలోని పాటగా పాడితిని
 పూలబాలల బాల్యలీలలను చూచితిని
 చెట్టు చెట్టున సిరులు పుట్టగా మురిసితిని
 చెట్టు చెట్టున కొక్క చేటు పుట్టినయేని
 తోట నిలుచునె అందు బాట కననగునె
 అని వేదనను పొందు తాత హృద్విధి
 పంచభూతాత్మక విపంచి ప్రోగినదిట్లు:

పుడమి తల్లిని నేను బహు పురామాత్యకను
 ఎడదగాట్లుగ నేడు ఏడ్చుచుంటిని తాత
 సంకుచిత ప్రాంతాల సరిహద్దులను తుడిపి
 తరుజాతి నొక తోటగా నిలుపు మొకచోట

గాలినయ్యా! భూతగ్రామముల ఊపిరిని
 ఒక చెట్టుకే నేను ఊడిగము చేయుదునే?
 నీటినోయీ నేను, వేడినోయీ నేను
 వెలుతురును నేను మా వేదనా రుతి వినుము
 మాకు ఎల్లలు వలదు. ఎల్ల జగములు మావి
 విశ్వవిశ్వాంతరానంద వేది మా విడిది
 ఇది భూత చేతనము ఇది విశ్వస్వరమేళ
 అణ్ణాది బ్రహ్మాండ మలమినది యీలీల.

అన్న మాటలు విన్న తోటకు
 ఆర్తమయ్యె హృదంతరంగము
 తరువు తరువున విరిసి మొరసెను
 తరతరమ్ముల ప్రేమ గీతము

ఎప్పటిది యీ నేల ఇన్ని గీత లవేల
 ఈ నేల యీ గాలి యీ నింగి యీ మబ్బు
 ఈ యెల్ల తల్లులై ఏలవలదామమ్ము
 ఎల్ల తరువులు కలిసి తోటగ
 ఎల్లకాలము మేము మనవలె
 ఓ జగత్తాణమా! ఓ వార్షికాభ్రమా!
 ఓ విశ్వతేజమా! ఓ నీల గగనమా!
 ఓ పుడమి! బడలికలు లేని బాలెంత

మీకు ఎల్లలు లేవు మీకు మతములు లేవు
 మీకు భాషలురావు మీకు ద్వేషము లేదు
 మీ వలెనే మీ నీడ మే మెదుగవలెనంచు
 దీవించి పాండమ్మ దేవతలు మీరు!

తాత మనసున మారు మ్రోగెను సమత మమతల
 శాంతి గీతము
 కన్ను కోసల కాంతిరేఖలు హొన్నులై లాస్యమ్ము చేసెను

ద్వంద్వం - అద్వంద్వం

ఒక ప్రళయ మారుతము ఒక ప్రణయగీతమును
కలిసి మ్రోగిన వేల యీ కాళరాత్రి
ఒక శిశువు తొలికేక ఒక ముసలి తుదికేక
కలిసి పెను చీకటిని కలచి వైచిన వేల
కడలి తరగల నురుగు బడబానలము వేడి
చెంగలించెను నింగి మ్రుంగి వేసిన రీతి
రెక్క విప్పిన పక్కి రెక్క విరిగిన పక్కి
ఆకాశ సంచారమున అలసిపోయినవి
మిను వెలుగు తారకలు మినుకుమను తారకలు
వెలుగు వీడల నభోవీధి తారాడినవి
ఈ గాలికి ఈ ప్రాణికి ఈ చేతన కీ సృష్టికి
ఎంతకాల మీ ద్వంద్వం - ఎంత దూరము గమ్యం

శాంతిదూత కనుల గనుల కాంతి త్రవ్వకున్నదిచట
గుండెవ్రీలి రక్తధార కుమ్మరించె నిచ్చోటనె
తల్లి చేతి సంకెళ్లను భళ్లన త్రుంచి నదిచ్చట
తల్లి కాళ్ల రకరకాల ముళ్లుండుట మనముచ్చట

శాంతిగాన శంఖము నా శాంతము పూరించినాము
 అన్నదమ్ములము పీకల నాగ్రహించి నులిమినాము
 దురాక్రమణ నలుపు శత్రు నిరాసనము చేయగలము
 ఆ విరోధి పన్నాగాల కామఱి కాగలము కూడ
 భరతమాతృ కథా ఘణితి జగతిన్లెల్ల నింపగలము
 ఆ కథలకె నలనల్లని కాటుకలలమంగ గలము
 భవ్యభరత సారభూమి పంటలతో బాటు మేము
 మానుష కంకాళాలను గాదెలలో పోయగలము
 భాష మతము ప్రాంత మనెడు భవ్యభావములు నేడు
 కుటిల రాజకీయములతో కుళ్ళిపోయినవి చూడు
 పేదవాని ఆకలిలో వేదనాదమున్నది కద
 ఆవేదన మన వారికి ఆదాయము నిచ్చును కద
 నీవు నేను మన మన్నది కడచి చన్న మాట
 నేను నాది అన్నమాట వినా వినరాదే మననోట
 అమ్మ తల్లీ నడచు చుంటిమి ఏబడేడుల బిడ్డలం
 కంటకావృత గహన పథమున కనులు తెరువని
 శిశువులం
 అమ్మతల్లీ నడచు చుంటిమి ఇరువదేడుల బిడ్డలం
 ఉడుకు నెత్తురు ఉరకలేస్తూ ఉత్సహించే యువకులం

అమ్మతల్లీ నడచుచుంటిమి అరువదేడుల వృద్ధులం
నిన్న నేడులు చూచి గుండెలు రగిలిపోయిన
క్రుద్ధులం

జడత వీడిన జనత సంపుల్ల చేతనము
శాంత్యహింసా త్యాగ సందిప్త జీవనము
ఇలపైన నెలకొలుప వలెనన్న మా కలకు
స్వస్తి గీతరవమ్ము గుస్తరించుము తల్లి
కోటి చేతులు కలిపి కోటి తలపులు కలిపి
భరత జాతీయ సౌభాగ్య సౌధము కట్టి
అందు తరతమ భావ భేదాలు లేకుండ
అన్నదమ్ములవోలె హాయిగా బ్రతకాలి
ఆ రోజులు రావాలని ఆ తీరం చేరాలని
నడుస్తుంటాం ఎన్నాళ్లయినా
ప్రయత్నిస్తాం ఎన్నేళ్లయినా
ఇన్నాళ్లూ నీ గుండె తల్లడిలితే
చల్లని తల్లీ మన్నించు!
ఎన్నాళ్లయినా యీ కలపండాలని మాత్రం
కన్నతల్లీ! దీవించు!

వసలేఖ

మహారణ్య మధ్యంలో
మధ్యాహ్నం మండుటెండ
రెక్కతెగిన పావురమ్ము
కాలికొక్క లేఖ కట్టి
అడవి తల్లి పంపినదట
పుడమితల్లి బిడ్డలకై
అరుణకిరణ స్వర్ణకాంతి
తరులతాళి హరితకాంతి
రంగరించి రూపొందిన
రమ్మమధుర గాఢాలిపి
సగటు మనిషి చదువలేని
శాంతభావ శాసనలిపి
సాంద్రవిపిన సీమ నుండి
జనారణ్య సీమకపుడె
అవతరించినది లేఖ
అజరామర శాంతిరేఖ.

“ఇచ్చట అంతా క్షామము
మీ క్షేమము వల్లిల్లునె?
మనుషులనెడు మృగావళికి
భవిష్యమ్ము భద్రమగునె
ఓ మనిషీ! లేఖ చదివి నీ
మనీషను పెంచుకొనుము.

శ్వామలత్వము చాటు
కోమలత్వము మాటు
అడవి నడుమన గుండె
సవ్వడులు కలవచట
హోమ ధూమము లెగసి
వేదనాదము మొరసి
నైమిశమ్ముల జ్ఞాన
రోచిస్సు లబికినవి.

తాళపత్రము లందు
దీర్ఘసత్రములందు
ద్రష్టలౌ మునుల వాక్
సృష్టి వెలసిన దిచట.

కొండ చరియల నొరసి
కోలాహలము చేయు
సెలయేటి యూట బహు
సస్యమ్ములకు బాట

పచ్చనై విచ్చుకొని
దెసలెల్ల క్రచ్చుకొను
చెట్టు చేమలు బ్రదుకు
పట్టులై యుండునిట.

గగనాన కదలేటి
తొలిమబ్బు కరగించి
జగతికై చదలేటి
జలములాకర్పించి

హర్షభావము నిండ
వర్షధారల పిండి
మానవావళి కథను
కనిపెంచినది అడవి.

ఆ యడవి నేటికొక అనదయై యేడ్చినది
ఆర్తయై యెదపగిలి కాల్చినది కన్నీరు

జ్ఞాపకము చేసెదను
 సోదరా! గమనించు
 తొలినాళ్ల నీ బ్రతుకు
 నాముచ్చటను పెంచె
 ఉక్కుకండల చేత
 గొడ్డలిని పట్టుకొని
 కూడొండుకొన నాదు
 గుండెలను చీల్చుకొని
 పండు చెట్టుల యెండు
 కట్టెలను డుల్చుకొని
 మోపులను బిగియించి
 మోసుకొనునాళ్లలో
 పూలతాపుల దులిపి
 ఆకుక్రోవుల కదిపి
 నీరునవ్వు రువ్వులతో
 నిజమిందితి నిన్ను
 కట్టెపుల్లల నిచ్చి
 పుట్ట తేనెలనిచ్చి
 పులిగోళ్ల నెలరాళ్ల

ఉపదలుగ పెట్టితిని
కలప కట్టెల కొట్టు
కరకు చేతులతోనె
వనమహోత్సవకవిత
వ్రాయు వర కెదిగితివి.

పులిగోళ్ల మెడదాల్చి
లేళ్లతోళ్లను నిల్చి
సర్వ సమతా యోగ
సాధనము సలిపెదవు

సౌందర్యమును గాంచి
స్థందింప లేవొక
దృష్టి వ్యాపారముగ
భ్రష్ట జీవివి నీవు

భ్రష్టస్పృష్టిని నీవె
పట్టమ్ము కట్టుకొని
యంత్ర దేవత పాద
పీఠమ్ము చుట్టుకొని
ఎన్ని ఏళ్లక ధరను పాలింతువో ఇం
కెన్నినాళ్ల కథను నడిపింతువో

నేను చూతును లేమ్ము
తమ్ముడా త్వరవలదు
మనసు నిలువక పంపు చుంటిని
ఆర్ష సుహృల్లేఖ - నందుకో.

నిన్ను కన్నది తల్లి
నన్ను కన్నది తల్లి
మిన్ను మన్నుల పెంచు
ఆ పుడమి తల్లి.

ఆ తల్లి కేశాలు
హరితాటపులచాలు
ఆ మాత రొమ్ములే
కొండకొమ్ముల బారు

అమ్మ బంగరు పాట్ట
అందాల రా గుట్ట
లావణ్య సరిదాళి
జలపాతముల పాళి

ఆ అందమ్మును చెరువబోకు
ఆనందము చెనకబోకు

నింగి తేలెడి మబ్బు
 రేని కాంచిన వేళ
 పొంగు వలపుల అడవి
 కన్ను గీటదొ యేమొ!
 కన్ను కొట్టక యున్న
 ముసురు పట్టదు సుమ్ము
 ముసురు వినరక కంకి
 గింజ పట్టదు నరుడ
 పొట్ట చే బట్టుకొని
 అలమటించెడు జనుల
 పొట్ట నిండదు బ్రదికి
 బట్టకట్టుట యెట్లు?
 కరవు తాండవమాడు
 కాశ్యపీఖిండాన
 పొగగొట్టముల సెగలు
 యంత్రాల భుగభుగలు
 అడవులను మండించి
 ఆక్రమించెడి వేళ
 మిత్తిగాలులు వీచి

మృత్యుధూకులు లేచి
నింగి నేలల నిండి
గుండె పగులును నీకు
వచ్చుచున్నవి ఆ దినములు
హెచ్చరిక! కళ్లు తెరు
పచ్చనేల చలివిరికై
ఆవాహన పనస చెప్ప
పచ్చని సౌభాగ్యముతో
పదికాలమ్ములు బ్రదుకుము
ప్రకృతిమాత పాదసీమ
పచరించుము ప్రేమసామ
ఇంతే సంగతులంటూ
ఈ లేఖను ముగియింతును
ఇందలి ప్రత్యక్షరమున
కీ వలె ప్రత్యుత్తరమ్ము
ఎదురు చూతు నీలేఖకు
బదులు వ్రాయగా మరువకు”

పుడమి తల్లి - తోటచెల్లి

ముళ్లదుబ్బులోక్కవైపు
గచ్చపాదలు మరోవైపు
అడవికన్న నిడివి యున్న
ఆ తోటకు వెళ్లిచూడు.

హృదయమ్మును చీల్చివైచు
కథలు వ్యధలు రొదలు కలిసి
అచట నేవో గుసగుసలై
వినిపించెను చెవి యొగ్గిన

అంటున్నది తోటచెల్లి
వింటున్నది పుడమి తల్లి
కపట మెరుగని తోటమాటలు
ఈటెలై తన యెదను చీల్చగ

ఎవడమ్మా యీ తోటమాలి
వలదన్నా దయమాలి
ఎన్నిమార్లు తల్లీ నీ
కడుపు చీల్చి మురిసినాడు.

నీ సత్తువ చూడలేదు
మీ ముచ్చట తెలియలేదు
నారుపోసినాడు కాని
నీరు పోసినాడు కాడు.

గాలికి తలవాల్సినాము
ధూళికి చెయిజాపినాము
ఎండ కెండి వాన తడిసి
ఎట్టెట్టో పెరిగినాము.

వీలులేదు చాలులేదు
ముందుచూపు అసలేలేదు
పడి మొలిచిన అడవి వంటి
పథవిహీన జాతిమాది.

చిట్టడవులు దట్టముగా
దిక్కులాక్రమించినవి
కారడవుల కంటకాలు
కాలుమోప నీవు తల్లి.

చీమలు కాకులు దూరని
చీకాకై పోయెబాట

మాకెక్కడ నిలువనీడ
 మాకెక్కడ బ్రదుకుబాట
 అటుచూడుము గ్రుచ్చపాదలు
 నలుదిక్కుల రెచ్చిపోయి
 తాము తప్ప ఏ మొక్కలు
 పెరుగకుండ నిరోధించు
 బొమ్మజెముడు నాగజెముడు
 ముళ్లపాదలు ఒళ్లుబలిసి
 ఆదమరచి నిదురించే
 చిరుమొక్కల చీల్చివైచు
 అవిగవిగో పారసైట్లు
 అడవి మూల డొక్కులైట్లు
 అదనుచూచి దాచేస్తయ్
 ఇంతలోనె వదిలేస్తయ్
 అడవంతా మనదేనని
 అధికారం చలాయించి
 బలములేని పేదచెట్ల
 కదలిస్తాయ్ కబళిస్తాయ్

నిన్న మొన్న మొలిచిన యీ
చిన్న మొక్కల కెంత పొగరు
నా పాదులు నా నీళ్లా
వేరంటూ అరుస్తాయి.

ఇలాతలం నిండిపోవ
ఇంత సంతోకన్నావే
గాంధారికి సోదరివా
యాదవకుల ముసలమవా?

ఏమందువు పుడమి తల్లి
ఎవరి కొరకు ప్రార్థింతువు
అచ్చుతుండు అవతరించు
అదనింగా ముందున్నది

ఇప్పుడు నీ బ్రదుకంతా
గొప్ప అడవి వంటి కవిత
ఇప్పుడేమి చేయగలవు
తప్ప ఒప్పుకొనుట తప్ప

ముందు ముందు నీ కడుపున
అందమైన చిన్నతోట

అనందారోగ్యాలకు
నిలయమైన వెలుగుబాట
శాంతి సౌఖ్య సమత్వాలు
కొలువొ బంగారు తోట
కలగాలని ఆశిస్తా
కలిగితే సంతోషిస్తా.

జాషువాకు ఓ ఉత్తరం

ఆకాశమంత కవితా చైతన్యమూర్తికి
సాగరమంత సత్సంస్కార కీర్తికి
దిగంతాలు పట్టని భిషణామృతవర్తికి
కండ చక్కెర లాంటి తెలుగు పలుకుల జావాకి
అనన్య కవితా శిల్ప మాధుర్యాల జాషువాకు
కడలి అలలాగ, బంగారు తెలుగు కలలాగ
ఎప్పుడూ స్పందించే నీకు రసానందం అందించే నీకు
నింగీ నేలా పట్టని వెలుగును చెంగలించే
కైతల జిలుగునకు నీకు ఇదో చిన్న ఉత్తరం
మా పరిస్థితి ఎలా ఉందో మనసు పెట్టి గమనించు
మంచి పుస్తకాలు చదివి మస్తకాలు కదలించే
ప్రశస్త జీవనానికి స్వస్తి పలికాము.
కవికి ఓ శాలువా చంద్రుడికో నూలుపోగూ
దఖలు పరచి దణ్ణం పెట్టి కావ్యకాంతలడ్డంబైన
మరలిపోయే అపర ప్లహ్లాదులం లౌకికాహ్లాదులం
తిండితిష్టా కూడూగుడ్డా పేరుప్రతిష్టా డబ్బుదన్యం
పదవీపైరవీ లాంటి ద్వంద్వ సమాసాల కౌగిలిలో

చిక్కినలిగిపోతున్న దౌర్భాగ్యులం.

కవిత్వాలు కాకరకాయలూ మాకు అర్థం కావు

ఇక మంచి కవిత్వం మీద మక్కువ ఎక్కడ

మనసుంచి చదివే తీరికెక్కడ

వేగంగా పరుగెత్తి పోతున్నాం

ఎందుకో తెలీదు. ఎక్కడికో తేలలేదు

ఇదంతా మహారణ్యం, ఓ జనారణ్యం

హడావిడి ఓహరి సాహరి కాబట్టి

ఎప్పుడైనా ఒక్కడైనా మనసున్నవాడు

గుబురుమీసాల వినుకొండ వీరుణ్ణి

మేరుగంభీర భీరతాకారుణ్ణి

సాటిలేని కవితార్ణవుణ్ణి

సారస్వత తేజోమండలుణ్ణి

ఓసారి తలచుకొని కైమోడ్చుచేసి

ఇదిగో ఇతడు మా కవి కండగల గుండెగల

రసం పిండగల ఉక్కుపిండం లాంటి మా తెలుగు

కవి అనే నిండయిన మమకారం గుండెల్లో పెల్లుబికి

ఆప్యాయంగా ఆదరంగా నీ కవితను

కన్నుల కద్దుకొని చదివి చదివి మళ్ళీ చదివి

తెలుగు కవిత్వమంటే ఇలాంటిది అని అనుకుంటే
 అదే పదివేలనీ
 నిన్నటి ముసలివాళ్లకీ
 నేటి వయసువాళ్లకీ
 రేపటి కుర్రవాళ్లకీ
 ఓ ఇన్స్పిరేషన్‌రావాలనీ
 అది ముందుగా అడొరేషన్‌తో ఆరంభం కావాలనీ
 ఆర్థంగా ఆశీర్వదించుగురూ
 ఆంధ్రుడు తన కవుల్ని చదువుకొని
 ఆనందించేలా ఆరాధించేలా
 ఆర్థంగా ఆశీర్వదించు
 మా నాలుకపై నర్తించు
 మా మదిలో వర్తించు
 శారదాచరణమంజీర సింజానాలు
 కలకాల మీ నేల ఘలఘలా మ్రోగించు
 (ఓంగోలులో శిలా విగ్రహాశ్రయిస్తూ సందర్శంగా)

సప్తమాతృకలు

కొన్నాళ్లు కన్నీటి పాట వినిపించాను
కొన్నేళ్లు పన్నీటి జల్లు కురిపించాను
నా తల్లి సంకెళ్లు తెగిపడిన దాదిగా
ప్రతి వత్సర మ్మొక్క పద్మమర్దించాను

కాని,

ఈనాటి నా కథకు ఏడుగురు నాయికలు
భారతావని చిరము పరగి పెరిగినవారు
సప్తమాతృకలట్లు చల్లదనముల పట్లు
శాంతి సమత సత్యము అహింస
ధర్మము సంస్కృతి స్వాతంత్ర్యము వారి పేర్లు
ఈనాటి నా కథకు ఏడుగురు నాయికలు

పెద్ద కూతురు శాంతి ముల్లోకముల కాంతి
పెల్లు దుఃఖము పొంగి గొల్లుగొల్లున నేడ్చె
నడివీధిలో నన్ను అంగడి వీధిలో నన్ను
గుడిబాటలో నన్ను పదవుల వేటలో నన్ను
తూటాలతో కాల్చి పోబీలు పడి పేల్చి
చంప యత్నించిరే అనుకంప నశియింప

రెండవది సమత తల్లి కెంతో మమత
 చెప్పుగిల్లిన కనుల చెప్పినది తన ఘనత
 అందలములో వారు అందిమోసెడు వీరు
 చేను మేసిన కంచె కంచె మేసిన చేను
 అందఱును సములంట కొందఱెక్కువసములు
 ఈ ద్వంద్వ మేనాడు తొలుగునే తల్లి
 అని నేను దురపిల్లు చుంటినే తల్లి
 తార్తీయ మీపుత్రి పేరు సత్యము కాని
 తెగులంటు సన్యమై దిగులు పడినది తాను
 మాట వరుసకైన మనిషి చెప్పడు నిజము
 మాట మొదలెట్టినా మరచిపోవడు 'ఇజము'
 ఉద్యోగులు సద్యోగులు పాలకులును పాలితులు
 సద్భ్యః ఫలితము కొఱకై చంపివేసినారు నన్ను
 అటు పైని పుత్రిక అహింస తన పేరు
 అమ్మతో ననుచుండె ఉమ్మలించుచు నిట్లు
 కృష్ణస్వామి, క్రీస్తు ప్రభువు, సాక్రటిస్, గాంధీజీ
 జాన్ కెనడి, ఇందిరమ్మ నిన్న మొన్న మకేనా
 ఇందరిని కోల్పోయితి నెందరికై దిగులుపడను?
 కాన్పూరు కారంచేడు సింగపూర్ రాస్వాల్

ఎన్నో ఎన్నో ఊళ్లకి నా కన్నీళ్లే చాలలేదు -
 భర్త దేహకాంతి కలుగు ధర్మమన్న పుత్రివచ్చె
 భీరత గాంభీర్య గరిమ తేజరిల్లు మోముతోడ
 అసలునా ఊరేదో అందున నా పేరేదో
 ఎటుగరమ్మ ఈ జనమ్ము ఏమి చెప్పమందుతల్లి
 నేను కాని దది యేదో నేనుగా భాసించే
 నిత్య జీవన సరళి నిండినది యీనాట
 అనుచు నరిగెను తాను తనకేమి లేమ్మనుచు.
 ముద్దు మోమామెది మురిపాల సంస్కృతి
 చదువు సాముల కళల సారమే తన తీరు
 తల్లితో ననుచుండె తల్లిడిల్లిన గుండె
 చదువులమ్మిస్తారు పదవులమ్మిస్తారు
 కన్నతల్లిని సైత మమ్మేరు తల్లీ
 గుళ్లల్లో దేవుళ్లు బళ్లల్లో పంతుళ్లు
 పంగ నామాలతో బ్రదికేరు తల్లీ
 కోడండ్ర నత్తలు కాల్చిపారేస్తారు
 కోమలుల పతులూచ కోతకోసేస్తారు
 కీచకులు సైంధవులు క్రిగ్గాడి రావణులు
 క్రిందు మీదెరుగక తిరిగేరు తల్లీ

అంటున్న ఆబిడ్డ వెంటున్న స్వాతంత్ర్య
 మను పుత్రి పెనుకేక వేసింది.
 అమ్మ వినవే యనుచు అరిచింది.
 అట్టడుగు మనుషులకు ఆకళ్ల సంతెళ్లు
 బీదసాదలకెపుడు దారిద్ర్య శృంఖలలు
 ఇవి తెంచవే తల్లి భరతాంబ
 ఇక వీడవే జడత భరతాంబ
 ఆడు కూయిని విన్న ఆర్షమాతృశ్రీకి
 కడకంట నునుకెంపు కదలింది
 ఆ ఎఱుపు మఱునాటి సూర్యోదయపు మెఱుపు
 రానున్న సౌభాగ్య రాగరేఖల యొరపు.

కుర్రాడు తప్పిపోయాడు

మా కుర్రాడు తప్పి పోయాడండీ
ఆచూకీ తెలిస్తే చెప్పండి
ఈ దేశం మంచిదనానికీ
రాబోయే మంచి తరానికీ
ప్రతీకగా ఉన్నవాడు
ప్రతివారూ జేనన్నవాడు
రామకృష్ణులకూ అల్లా జీసస్‌లకూ
సమంగా భక్తి చేసినవాడు
శాంతి అహింస సమైక్యం తన
సంస్కారంగా మసలినవాడు
చదవుకునేవాడు చదువుకొనేవాడు కాడు
అమ్మ నాన్న అయ్యవార్లంటే అత్యంతభక్తియుక్తుడు
నిన్న మొన్నదాక మా కన్నుల ముందున్నవాడు
రేపటి మా బ్రతుకుగతికి కొత్త లిపిని నేర్పవాడు
అదుగో ఆ కుర్రాడి అడ్రసు గల్లంతు
ఆచూకీ చెప్పండి బహుమతి చెల్లింతు
సామాజిక దురన్యాయాల మీద

పిడికిలి బిగిస్తున్నా నంటూ
 ఎక్కడో చిక్కులేని వాడిలాగ
 డ్రగ్గులూ పెగ్గులూ బిగిస్తున్నాట్ట.
 నీటుగా నాటు బాంబులు తయారు చేసే
 కుటీర పరిశ్రమ నెలకొల్పాడట.
 వాటిని ఎక్కడో ఎందుకో వేస్తాట్ట
 ఇంతే సంగతులు - చిత్తగించవలెను
 రాజకీయ గూండాలకి సామంతం చేస్తూ
 రోజుకూలీ నినాదాల గొంతుక వినిపిస్తూ
 అయిదేళ్ల సంబరంలో అగ్రగామినంటూ
 సంబరమై పోయాక స్లంబర్లో పడతాడట.
 చాలీచాలని మెతుకుల సతమతమౌబ్రతుకు వల్ల
 ఎదిగి ఎదగని నేతల ఎనకమాల బిడ్డడంట
 ఈ బందుల యిబ్బందుల త్రికసంధుల పైంధవులకు
 రైలురోకో రాస్త్రోకో బ్రదుకురోకో రాబందులకు
 రోడ్డుమీద నినాదాల రోదనాల మైకులకూ
 నిరాహార సీరియల్స్ నిర్వాహకటైకూన్లకు
 చదువులందు స్త్రీల పెదవులందు మంత్రి పదవులందు
 మోజుపడ్డ నాయకులకు బచ్చా వినాయకులకు

ఓట్లు బిచ్చమెత్తడంలో ఓపినంత వంతపాడి
 ఓ హిరి సాహరి గొంతుక గుంపులోన గోవిందా
 అఖిలావని సినీస్టారు అభిమాన సంఘానికో
 అఖండ మెజార్టీగల రాజకీయ గుండాలకో
 తొత్తై, బ్రతుకు చిత్తై ఎన్నో అవతారాలెత్తాడట
 బ్రతుకంతా మెలో డ్రామా
 గతుకుల సస్సెన్సు, త్రిల్లు
 సరియలిస్టు కవిత్వం
 పిచ్చివాడి చేతి బొమ్మ
 వెర్రివాడి సంగీతం
 ఎండమావి వెంట నడక
 ఇది మా యువతకి నేపథ్యం
 ఖరీదైన ఆహార్యం
 అందుకే మరోసారి అడుగుతున్నాను సారూ!
 మా కుర్రాడు తప్పిపోయాడు
 ఆచూకీ తెలిస్తే చెప్పండి
 అడ్రసు గల్లంతు
 బహుమతి చెల్లింతు
 (ఫోటోగ్రాఫ్ కళాశాల విద్యార్థుల సభలో చదివింది)

లయస్సు

చదువుల వాణికి

వేదాల విరించికి

మనస్సు కలిసిన వేళ

అది ఛందస్సు

జగముల దొరకూ

సిరుల దొరసానికీ

పాత్తు కుదిరిన వేళ

అది మహస్సు

శివ తాండవానికీ

శివాలాస్యానికీ

యోగమై సాగితే

అది తపస్సు

ఛందస్సు మహస్సు తపస్సు కలిసి

సత్వశివసౌందర్యాల త్రివేణి

అదే నిత్య సత్యమైన కవుల వాణి

సేవకీ ఈవికీ సదమల జీవితానికీ,

సముచిత సమ్మేళన సంఘం 'లయస్సు'

అదే కలకాలం ఇలాతలాన్ని

సురాతలంగా చేస్తుండాలని నా ఆశీస్సు

(Lions club Annual meet లో)

ఉష్పస్సు - ఘస్సు బస్సు

అష్పడే ఆకాశంలో విచ్చుకుంటోంది తొలిఉష్పస్సు
అదుగో మా వూరికే బయలుదేరుతోంది ఘస్సుబస్సు
ఉష్పస్సు ముదిరితే అరుణకాంతి
అన్నట్టు మా బస్సుకీ అదే రంగు

అరుణునికి ప్రాక్ ప్రచీతుల నడుమ అహస్సు మాత్రం
ప్రయాణం

ఆల్టిసీ బస్సుకి గమ్మం దెస అలుపెరుగని ప్రస్థానం
అరుణ రథానికి సారథి అనూరుడు
అల్టిసి డ్రైవరు సర్వాంగ సౌష్ఠవుడు

అష్పడప్పడూ అనిపిస్తుంది
అయ్యోపాపం అంత అరుణరథసారథి
అనూరుడయ్యాడేమా! ఆ గతి పట్టించేమా అని
అందుకే బస్సెక్కి నష్పడనుకుంటాను
అల్లరి గూండాలు ఎదుర్కొని బస్సుల్ని
ముట్టడించగూడదనీ
మా డ్రైవర్లు అనూరులు కారాదనీ

ఇంకా ఆకాశంలో విచ్చుకోలేదు తొలి ఉషస్సు
పతివ్రత సుమతి యిచ్చిన శాపం తాలూకు మహాస్సు
సుమతి దెబ్బకి సూర్యుడు తలెత్తలేదు
బందు దెబ్బకి మా బస్సు బయలుదేరలేదు.

రాజకీయ కిరాయి గూండాలో
విజ్ఞత తప్పిన విద్యార్థి సంఘాలో
ఉద్యోగులో సద్యోగులో
సోమరులో పామరులో
దుర్మతులో నిర్మతులో
ఎవరైతేనేం ఉద్యోగం ఉద్యోలమై
విజ్ఞానం నశించి పశుత్వం ప్రకోపించి
రాళ్లు రువ్వినా పెట్రోలు పోసి తగలెట్టినా
నోరు వాయి లేని నా అందాల బస్సు
మారిపోతుంది అస్థిపంజరంలాగ
ఎవడబ్బ సొమ్మని తగలెడుతున్నారా
దగుల్బాజీల్లారా! అని గట్టిగా
కేక వేద్దామని చేతకాక

జీర్ణ మంగే సుభాషితం - అని దిగమ్రుంగుకుని

ప్రతి ప్రయాణంలో ప్రార్థిస్తుంటాను

ఆర్థిసీకి అవరోధం కలగరాదనీ

అది ప్రగతికి సంకేతమనీ.....

(దెల్లారు ఆర్.బి.సి సాంస్కృతిక ఉత్సవంలో చదివింబు)

సమర సవనం

ఇచట కనిగిరి జన్మభూమిగ
సకల విశ్వము యజ్ఞవేదిగ
మాతృదాస్య నిరాస నార్థము
సమర సవనము సలిపె దీక్షగ
దొరల గుండెల బెదరగొట్టిన
గదరు వీరుల ప్రముఖుడాతడు
జాతికులమతభేద మెరుగని
చేతనకు సంకేతమాతడు
చావు బ్రదుకుల సంధిలో సహ
జీవనము సాధించు పథికుడు
మాన ప్రాణ ధనమ్ము లేనియు
లెక్కచేయని ఉక్కుపిండము
సంఘ దుర్మార్గముల పాలిట
సవ్యసాచిగ విక్రమించుచు
సుప్త భారతజాతి చేతన
తట్టి లేపిన జెట్టి యాతడు
కష్టజీవుల చెమట సంపద
దోచుకొను నికృష్ట పద్ధతి

ఎల్లకాలము చెల్లబోదని
 చాటి చెప్పిన సామ్యవాదము
 అబల బ్రతుకున వెలుగునోర్చని
 ప్రబల సాంఘిక భ్రష్ట సంస్కృతి
 తునియలై నశించి పోవగ
 నుద్దమించిన సదమల ద్వృతి
 చదువుసాములు లేక జీవిత
 పథము తెలియని సగటు మనిషికి
 వెలుగు దివ్వెల దాన మొసగిన
 వే యుగమ్ముల ఆర్షభావన
 కలిసి ముద్దగ గట్టినట్టి జగ
 జెట్టి మా యీ దరిసి చెంచయ
 ఎల్లకాలము తెలుగువారల
 యుల్లముల నివసించు చెంచయ
 అందరకు ఆదర్శ జీవన
 మార్గదర్శి మా దర్శి చెంచయ!
 అందుకో శతవత్సరోత్సవ
 ఆర్షభావానంద గీతిక!
 (దర్శి చెంచయ శతజయంతి సభ)

నిరీక్షణ

నీ కోసమై నేను తపియింతు స్వామి
నా కోసమై నీవు దిగిరావదేమి?
గగనమ్మున అరుణకిరణ కనకాంబర మెగిలినపుడు
మబ్బు కన్నె తారహారహారావళి తాల్చినపుడు
శ్రీనింజల మలినంజల తోరణాలు కట్టినపుడు
నీవేనని రావేమని నిట్టూర్చుచు నిలుచుంటిని - నీకోసమై.
సెలయేరుల ఉరవడిలో చిరుగాలుల సవ్వడిలో
నెలవంకల వంకలలో కలువకనుల కులుకులలో
నింగి నుండి నేల దాక చెంగలించు మెలకువలో
నీవేనని రావేమని నిట్టూర్చుచు నిలుచుంటిని - నీకోసమై
మండుటెండ మాడ్చినపుడు జడివానలు కసిలినపుడు
శారదరాత్రులలో హిమశీతల జ్వాలలలో
ఎన్నాళ్లని ఎన్నేళ్లని ఎదురుచూతు కన్నీళ్లతో
నీవేనని రావేమని నిట్టూర్చుచు నిలిచి యుందు - నీకోసమై
చిక్కి చిక్కి శల్కమైన శిర్లగోహమందున్నది
రెక్కతునిగి యెగురలేని చిక్కిన రాయంచ యొకటి
చెంతకు పిలిపించెదవో చేతనమున కలుపుకొనెదో నీకోసమై

ఎవరు?

ఎవరు పిలిచేరమ్మ యీ మబ్బను

తబ్బబ్బపడి పుడమి తడిపేటి యీ పనికి

ఎవరు పిలిచేరమ్మ?

ఎవరు ఊదేరమ్మ యీ గాలినీ

ఈలలుగ అలలుగా ఇల తొలిచి వేయుటకు

ఎవరు ఊదేరమ్మ?

ఎవరు తెరచేరమ్మ యీ మెరుపు పేటికను

తళతళల మిలమిలల నభము వెలిగించుటకు

ఎవరు తెరచేరమ్మ?

ఎవరు పులిమేరమ్మ యీ కాటుక

చీకట్ల కొండలను చిదిమి చిల్లలు చేసి

ఎవరు పులిమేరమ్మ?

ఎవరు కవ్వించిరో ఈ కడలిని

పెను తరగలై పారలి గగన సీమల కెగయ

ఎవరు కవ్వించిరో?

వినబడని గొంతుకలు తాకుసొకని యూర్పు

కనబడని కర యుగళి కవుమౌ చిరునగవు

అతడెచట కలడనుచు అతని పేరే మనుచు

యుగములుగ నతనికై వెదుకుచున్నది జగతి.

మల్లెమొగ్గ - మబ్బుముక్క

మల్లె మొగ్గ సిగ్గుపడ్డది

మబ్బు ముక్క ఎర్రబడ్డది

పైరగాలి పయటేసిన పరువాలను చూచి మామ

చేదుకో చేదుకో అంటుంటే

నేను

ఊరుకో ఊరుకో అంటుంటే ||మల్లె||

నడుము పిడికెడన్నాడు

నడక నాట్టమన్నాడు

అడుగులకు మడుగులోత్తి

అడియేన్ దాసాహమంటు మామ

చేదుకో చేదుకో అంటుంటే

నేను

ఊరుకో ఊరుకో అంటేంటే ||మల్లె||

కొలనిలోని అలల మల్లె

కొండవాగు నురుగులల్లె

సూదిలో దారంలాగా

సుతిమెత్తని సింగారంతో మామ

ఏలుకో ఏలుకో అంటుంటే

నేను

ఊరుకో ఊరుకో అంటేంటే ||మల్లె||

పూలతావి పారలల్లే

మాటలోని మమతల్లే

పాటలోన తేటల్లే

వెలుగుల సయ్యాటల్లే మామ

కలిసిపో కలిసిపో అంటుంటే

నేను

నిలువెల్ల పులకలై పోతుంటే

మల్లెమొగ్గ విచ్చుకున్నది

మబ్బుముక్క మెచ్చుకున్నది

అతద్గుణ

నా గుండెల నిండియున్న
అర్బుదాల కలకండను
గండుచీమ బారొక్కటి
అనుభూతుల రూపంలో
నరికి కొరికి పరుగెత్తెను
ఏవం విధ గత గాధల
ఫలితాలకు విలువలేక
అక్షరాలా నేను నేనై
బ్రతికినందు “కతద్గుణ”ను
ఏమనాలో ఏంచేయాలో -
కష్ట ఘోషకషణాంతిత
రేఖావళి పరిసరాల
పిచ్చిలాచ్ఛనీలచ్ఛవి
భారాలకు క్రుంగి క్రుంగి
హృదయపుటం యీ నాటికి
ప్రిదుల లేదు ప్రిదుల బోదు -
ఈ సంఘం ఒక వ్యూహం

బ్రతుకు కిమ్మతు గతుకు గమ్మతు
 దుష్టభావ పరిభీక్యతం
 అష్టకష్ట వలయీక్యతం
 ఆహ్లాద హృదినవ్యాంభస్థిత
 సంపుల్లన్నవ కల్లారచ్చటా
 ర్థని మీలిత దృక్కోణాలకు
 జలదరించే స్వాదునీరం
 ఈ సంఘపు సౌందర్యం
 ఏ సంభావిత రూపమైనా
 చెదరబోదు లవలేశమైనా
 క్రొత్త నీళ్ళుల, ప్రాత నీళ్ళుల
 ఆటుపోటుల ఆటమాత్రం
 మహాంధ చేలాంచిత నభోవీధి
 గ్రసిత వాహినీ గర్భము నందున
 లెక్కలేని చలినీళ్ళ సుళ్ళలో
 జీవులు లక్షలు బ్రతుకుతున్నవి -
 తెగ బలిసిన కుంభస్థలి
 ధూళి దూసరిత మహాగ్రావం
 చలన్నగం, స్రావశ్శిల,

మదగజయానపు కవితా కన్యకు
సింహస్వప్నం దుస్సాధం
తిట్టినా మరి కొట్టినా
చిరంజీవి యీ అలంకారం
శ్రీమదతద్గుణాలంకారం
భూయో భూయో నమామ్యహం.

విరోధాభాస

విషాద నిశ్వాసతాడిత జ్యోతివోలె

వెలుగు నీడల నడుమ ముసలి తలపును నేను

బ్రతుక నీయదు పాడులోకం

శరణమీయదు మధుర మరణం -

క్రూర పాపచ్చటా జ్వలదగ్గి జ్వలితయై

శేషపాండుర భస్మరాశిలో నొకమూల

ఉద్విగ్న భారాల మధ్యాగ్ని కణము వలె

మెదులుతోందొక పాతభావం -

అంధకారపు సంద్రవీధిని

గొంతు చినిగిన బిచ్చగానిని

శూన్యతీరపు టంచుదాకా

ధర్మదేవత తరిమి కొట్టెను

నశ్వర విశ్వం నాలుగు మూలల

ఉచ్చులు పన్నిన రాజకీయములు

హరిణ సదృశ మానవాళికి

కసాయి కత్తులు ఝుళిపించాయి

నాధుని రాక్షస రమ్యలోకాలు
గృహిణి గుండెల కోతవెట్టాయ్
భావి జీవిత భావ పుంఖాల్
కుర్ర గుండెల నదరకొట్టాయ్
బాలకావళి మధుర దృక్కులు
తెలివి తప్పిన చూపులయ్యాయ్
నగశృంగ సీమాంతాన
పతనోద్భవ్ సరర్ఘురి
పడేదాకా రసాభాసం
పడిన పిదప రసావేశం -

ద్వికంఠ

కనవోయీ రసతీరం
ప్రతిధ్వనిత పాథస్సుల
ప్రత్యక్షువున ప్రణతమోద
సంరంభపు సీమాంతం -

నా హృదయం మసాలాట్టు
బెస్టు రోస్టు స్టేషలట్టు
అనుభూతులు కట్టెమంట
ఇల గాధలు ఆజ్ఞాధార -

వినవోయీ రసగానం
విశ్వశృతి మందస్వన
నిష్కంద స్తందనములో
హృదయాలను పొంగించే
మధురోహల సమ్మేళన
పాటపాడబోయె నాడు
పాడు గొంతు కొక్కనాడు

చుట్టుప్రక్కజనమంతా
 ఇళ్లు వదలి వెళ్లినారు
 ఈ ప్రకృతి స్వర్గలోక
 సమ్మోదోద్ధానములో
 పూలతావి పొంగించిన
 తేనెజాలు గిలిగింతల
 రోచిస్సుల కాటపట్టు
 ఏడుస్తున్నవి పూవులు
 కన్నీళ్లుల కారుస్తూ
 తిండిలేక బట్టలేక
 చావలేక బ్రతకలేక

ఈ ప్రకృతి స్వర్గలోక
 సమ్మోదాద్ధానములో
 హిమనదీ తీరాంచలమున
 చంద్రకాంత వేదిపైన
 పల్లవాల శయ్యమీద జోతాన్ని
 మిశదచ్చారుణ కాంతిచ్ఛట కనరాగా
 దేవకాంత శయనించిన

పుణ్యతీర్థ సమ్మేళన -
 పుచ్చపువ్వు విచ్చినట్లు
 వెన్నెలున్న దనుకొంటే
 మారుమూల నీలినీడ
 వేయిపాము పడగల వలె
 భయపెట్టినదీ నేలను -

✻ ✻ ✻

నీ కోసం కాచుకున్న
 వేల్పుసాని యిదిగోనోయ్
 ఎవరే, నీదేవూరే,
 ఎందుచేత యింతరాత్రి
 ఒంటరిగా ఎద్దులాగు
 పడుకున్నావ్ పిచ్చిపిల్లా? -

✻ ✻ ✻

నీ కోసం కాచుకున్న
 దేవకన్య పుడకలాగు
 చిక్కిపోయి మరణించే
 స్థితికి వచ్చే సోదరుడా -

ఈ బాపతు నాకు తెలుసు
వ్యయం జాస్తి సుఖం నాస్తి
అయినా యీ చలికాలం
ఏదో ఒక ఆనందం
ఇంతకు నీ రేటేమిటి?

స్వరమేళ
నేనెవరో నీకు తెలుసు
నేనెరుగుదు నీ వెవరో
నీవు లేని నేను సున్న
నేను లేని నీవు సున్న
నేనుంటేనే నీ తీపి
నీవుంటేనే నా చేదు
మనమిద్దర మీ జగమున
చావులేని బ్రతుకులము.

